

به نام خدا

تجارب اقلیمی آثار احمد محمود

مؤلف:

لیلا رحمانی

سرشناسه	رحمانی، لیلا، ۱۳۵۷
عنوان و نام پدیدآور	تحلیل اقلیمی آثار احمد محمود؛ مولف لیلا رحمانی؛ ویراستار علمی جواد رحمانی.
مشخصات نشر	تهران: هوشمند تدبیر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۲۴۸ص.
شابک	۱۳۳۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۷۴-۱۷-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۴۳.
موضوع	محمود، احمد، ۱۳۱۰ - ۱۳۸۱. -- نقد و تفسیر
موضوع	داستان نویسان ایرانی -- قرن ۱۴ -- نقد و تفسیر
شناسه افتخاری	رحمانی، جواد، ۱۳۵۴ -، ویراستار
رده بندی کنگر	۱۳۹۳ ۸۴۵ ی ۸۶ح / PIR۸۲۰۳
رده بندی دیویی	۶۲/۳۱۸
شماره کتابشناسی ملی	۹۹۹۸

عنوان کتاب	تحلیل اقلیمی آثار احمد محمود
تالیف و گردآوری	لیلا رحمانی
ناشر	هوشمند تدبیر - مؤسسه پارسا مبتکر گام اول
مدیر مسئول	محمد قجر
مدیر اجرایی	محمد صدیق سپهری نیا
صفحه آرا	مهناز ماهر
طراح جلد	محمد کامور
سال و نوبت چاپ	۱۳۹۳ / اول
شمارگان	۵۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۲۷۴-۱۷-۰
قیمت	۱۳۳۰۰۰ ریال
آدرس نشر	آریاشهر - بلوار آیت الله کاشانی، بلوار شقایق شمالی، کوچه مرم پرواز، پلاک ۲۴ واحد ۶
آدرس مؤسسه	تهران، ضلع شمال غربی میدان انقلاب، پلاک ۵۹، طبقه ۲، واحد شرقی
تلفن	۰۲۱-۶۶۹۲۳۲۱۴
آدرس الکترونیک	Mohammad.sepehrinia@gmail.com
آدرس الکترونیک مولف	leila.rahmani.adab@gmail.com

فهرست مطالب

۹	پیشگفت
۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: کلیات
۱۵	اهمیت و کاربران تحقیق
۱۵	نتیجه گیری
۱۷	فصل دوم: معرفی احمد محمود و آثار او
۱۹	زندگی‌نامه ی احمد محمود
۲۵	آثار داستانی احمد محمود
۲۸	دیدگاه بزرگان در مورد شخصیت احمد محمود
۴۱	تعاریف
۴۱	داستان کوتاه
۴۳	پیدایش داستان کوتاه فارسی
۴۶	رمان
۴۸	انواع رمان
۵۰	عوامل پیدایش رمان فارسی
۵۲	معرفی آثار احمد محمود از نگاه دیگران
۵۲	مجموعه ی داستانی مول: (۱۳۳۶ ش)
۵۳	مجموعه ی داستانی «دریا هنوز آرام است»: (۱۳۴۰ ش)
۵۴	مجموعه ی داستانی «بیهودگی»: (۱۳۴۱ ش)
۵۵	مجموعه ی داستانی قصه ی آشنا: (۱۳۶۹)
۵۶	مجموعه ی داستانی غریبه ها و پسرک بومی: (۱۳۵۰)
۵۸	رمان همسایه ها: (۱۳۵۳)
۶۲	رمان «داستان یک شهر»: (۱۳۵۸)
۶۴	تحلیل ساختار رمان
۶۵	مجموعه ی داستانی «زائری زیر باران»: (۱۳۴۶)
۶۷	رمان زمین سوخته: (۱۳۶۰)
۶۹	مجموعه داستان دیدار (۱۳۶۹)
۷۱	مدار صفر درجه (۱۳۷۲ ش)
۷۴	رمان درخت انجیر معابد (۱۳۷۹)
۷۷	فصل سوم: جغرافیای شهری و طبیعی

۷۷	منطقه ی خوزستان
۷۹	مقدمه
۸۰	تقسیمات تفصیلی استان خوزستان (در سال ۱۳۶۵ هـ.ش)
۸۰	آب و هوا
۸۱	رطوبت هوا
۸۲	باران و برف
۸۲	نحوه ی بوجود آمدن جلگه
۸۳	بادهای خوزستان
۸۴	آب های خوزستان
۸۴	۱. کارون
۸۶	رود سرخه (گاماساب، سیمره)
۸۷	۳. شاوور یا شاهور
۸۷	رود جراحی
۸۷	۴. رود هند
۸۷	۶. اریل
۸۸	۷. هور ها باتلا ها
۸۸	ناهمواری های خوزستان
۸۸	عوامل مؤثر در ایجاد آب
۸۸	۱. جانوران و گیاهان
۸۹	۲. سنگ های سازنده ی خلیج فارس
۸۹	نفت و حوزه های نفتی ایران
۹۰	خاک خوزستان
۹۱	کشاورزی خوزستان
۹۲	کشت و برداشت
۹۳	پوشش گیاهی خوزستان
۹۴	۱. جنگل ها و درختان
۹۶	۲. گیاهان طبی یا خودرو
۹۷	زندگی انسانی زمین های جلگه ای
۹۸	مسکن جلگه ی خوزستان
۹۹	نوع معیشت
۹۹	زندگی جانوری
۱۰۰	آثار و بناهای تاریخی خوزستان
۱۰۱	فصل چهارم: زبان و گویش محلی
۱۰۳	مقدمه
۱۰۳	زبان چیست؟
۱۰۴	نقش ها و وظایف زبان
۱۰۵	تعریف کلی زبان
۱۰۶	تعریف آوا (صوت)
۱۰۷	واکه ها و همخوان ها
۱۰۸	واژه چیست؟
۱۰۸	انواع واژه
۱۰۸	فرایندهای واژه سازی

۱۰۹.....	لهجه
۱۱۱.....	تقسیم بندی ایلات ایران از نظر زبان
۱۱۳.....	فصل پنجم: فرهنگ و باورهای بومی
۱۱۵.....	فرهنگ
۱۱۵.....	مقدمه
۱۱۵.....	تعریف فرهنگ
۱۱۶.....	خصوصیات فرهنگ
۱۱۸.....	صور گوناگون فرهنگ
۱۲۰.....	فرهنگ، عامل افتراق مکان ها
۱۲۱.....	شرح مبصر مفاهیم اصلی
۱۲۲.....	دهام اجتماعی و ویژگی های آن
۱۲۳.....	نارک های نهادهای اجتماعی
۱۲۴.....	هنرهای فرهنگ
۱۲۵.....	هنرهای اجتماعی
۱۲۸.....	باورهای بومی (آب و باد و بوم محلی منطقه ی خوزستان)
۱۲۸.....	آیین ها
۱۲۹.....	باورها
۱۳۰.....	ضرب المثل ها
۱۳۱.....	مراسم عروسی و ازدواج
۱۳۳.....	آلات موسیقی
۱۳۵.....	بازی های محلی
۱۳۶.....	رقص های محلی
۱۳۷.....	غذاهای محلی
۱۳۸.....	پوشاک
۱۳۹.....	سوگواری و مراسم عزاداری
۱۴۰.....	ندورات
۱۴۳.....	فصل ششم: پیشینه ی تاریخی و قومی منطقه ی خوزستان
۱۴۵.....	مقدمه
۱۴۵.....	اوضاع ایران در آستانه ی روی کار آمدن رضاخان
۱۴۶.....	در دست گرفتن قدرت توسط رضاخان
۱۴۶.....	روی کار آمدن رضاخان (۱۳۰۴ - ۱۲۹۹ ش/ ۱۹۲۵ - ۱۹۲۱ م)
۱۴۷.....	تغییرات سیاسی و نخستین اصلاحات
۱۴۸.....	اقدامات سیاسی رضاشاه (۱۳۲۰ - ۱۳۰۴ ش)
۱۴۹.....	اصلاحات اجتماعی رضاشاه
۱۵۰.....	اقدامات فرهنگی رضاشاه
۱۵۱.....	رضاشاه و احزاب
۱۵۵.....	دوران محمدرضا شاه پهلوی (۱۳۵۷ - ۱۳۲۰)
۱۵۵.....	ایران اشغال شده
۱۶۲.....	مصدق و ملی کردن نفت
۱۶۴.....	کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ (اوت ۱۹۵۲)
۱۶۶.....	مخالفت شدید روحانیت با دولت
۱۷۰.....	انقلاب اسلامی

۱۷۱.....	جنگ تحمیلی عراق بر ضد ایران (۸ سال دفاع مقدس)
۱۷۳.....	فصل هفتم: بررسی نمودهای تأثیر اقلیم جنوب بر آثار احمد محمود
۱۷۵.....	مقدمه
۱۷۶.....	جغرافیا
۱۷۶.....	اقلیم خاص جنوب
۱۷۸.....	جغرافیای آثار احمد محمود
۱۸۲.....	تاریخ
۱۸۳.....	پیشینه و تأثیر تاریخ معاصر ایران در آثار احمد محمود
۱۸۸.....	زبان
۱۹۰.....	لهجه ی جنوبی
۱۹۲.....	واژه های جنوبی
۱۹۸.....	ترکیبات و تعبیرات نو
۲۰۰.....	سبک ی لغات
۲۰۵.....	کتاب های
۲۰۷.....	اصطلاحات حرفه ای (تأثیر شغل و حرفه نویسنده)
۲۱۱.....	فرهنگ و بار های
۲۱۱.....	آداب و رسوم آثار احمد محمود
۲۱۸.....	تصویر (صور خیال) آثار احمد محمود
۲۱۸.....	تشبیه
۲۲۲.....	استعاره و رمز
۲۲۶.....	مجاز
۲۲۷.....	اسناد مجازی
۲۲۹.....	عناصر تصویرساز در آثار محمود
۲۳۶.....	همه پندگی زمینه ی عاطفی با اقلیم
۲۳۶.....	جایگاه عشق در آثار احمد محمود
۲۳۸.....	جایگاه اینار در آثار احمد محمود
۲۴۰.....	جایگاه مرگ در آثار احمد محمود
۲۴۱.....	تجزیه و تحلیل نمودارها
۲۴۶.....	منابع و مأخذ

پیشگفتار

اقلیم گرایی، پدیده‌ای است که بیشترین جلوه‌های خود را با داستان نویسان نسل دوم ایران از جمله احمد محمود پیوند زده است. نشانه‌های اولیه‌ی آن در نوشته‌های نسل اول ظهور، در آثار نسل دوم استمرار و تثبیت، و در آثار نسل سوم منقطع گردید. می‌توان گفت با نوعی ناگزیری و متناسب با مقتضیات و تحولات تاریخی به این نوع نگرش روی آوردند و غالب بودن گرایش اقلیمی را در آثار خود مایه‌ی انتخاب می‌دانند. با توجه به قابل تأمل بودن این مبحث، کتاب حاضر به «تحلیل اقلیمی آثار احمد محمود» به عنوان برجسته‌ترین داستان نویس جنوب، در هفت فصل می‌پردازد.

فصل ۱: کلیات که حاوی مقدمه و نتیجه‌گیری است.

فصل ۲: زمینه‌های اقلیم‌گرایی احمد محمود به عنوان برجسته‌ترین نویسنده‌ی اقلیم جنوب، نظرات بزرگان درباره‌ی اقلیم‌گرایی و معرفی آثارش از نگاه دیگران می‌پردازد.

با توجه به اینکه مکان داستان‌های محمود، جنوب ایران است، فصل ۳ به جغرافیای شهری و طبیعی منطقه‌ی خوزستان می‌پردازد. یکی از عوامل تأثیرگذار اقلیمی می‌باشد.

فصل ۴: به یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار اقلیمی که زبان و گویش محلی است، می‌پردازد.

فصل ۵: به دو قسمت فرهنگ و باورهای محلی (آداب و رسوم منطقه‌ی خوزستان) تقسیم شده که آن هم از عامل‌های اثرگذار اقلیمی می‌باشد.

فصل ۶: شامل پیشینه‌ی تاریخی منطقه‌ی می‌شود که در دیگر عوامل اثرگذار اقلیمی است و محتوای آن تاریخ معاصر ایران یعنی از سال‌های پایانی دهه بیست تا اوایل دهه‌ی هفتاد را دربرمی‌گیرد.

در فصل ۷: به بررسی نموده‌های تأثیرگذار اقلیمی در داستان‌های احمد محمود می‌پردازد. در پایان نمودارهایی از تأثیر عوامل اقلیمی بر آثار محمود به طور جداگانه و به همراه تجزیه و تحلیل نمودارها، جهت سهولت در نتیجه‌گیری برای مخاطب، فراهم شده است.

اذعان داریم که این پژوهش از کثرت بی‌چیزی و قلت بضاعت علمی به چیزی نرسیده، اما امید است مورد لطف و عنایت قرار گیرد چرا که هیچ نوشته‌ی بشری از خطا و لغزش مصون نبوده و نیست.

مقدمه:

در این که نخستین تطفه های نبوغ از درون خود نویسنده از حالت بالقوه به حالت بالفعل درمی آید، شک چندانی وجود ندارد. اگر چنین نمی بود، هر فرد تحصیل کرده ای باید نویسنده می شد. نویسنده شدن، پیش از هر چیزی، محصول مجموعه ای از انگیزش ها، آرمان ها و بی تابی هاست، که شعور صاحب آن را به جوشش درمی آورد. اگرچه بخشی از این غلیان درونی، حاصل تأثیراتی است که فرد به طور مستقیم آنها را از افراد خانواده، محل تحصیل و سایر مؤثرهای محیطی به وام می گیرد، اما همین که در میان مجموعه ای از آدم هایی که در فضای این حلّ و هضم محیطی قرار می گیرند، تنها یک نفر بود، با جدیت با این جدال جان فرسا درگیر می کند، نشان می دهد که روحیه ی او برای این کار مناسب و درخور است. به هر صورت، با صرف نظر از استعداد و خلیقات و آموزه ها و آرمان های درونی و فردی که صاحب آن ها در کارنامه ی هر نویسنده ای کوچکترین تردیدی وجود ندارد، باید به مجموعه ای از عوامل بیرونی اشاره کرد که همواره سبک یک نویسنده را در دامنه ی نفوذ خود قرار می دهند. پیداست که در کنار میزان این عوامل را نمی توان محدود و معین کرد، ذکر این تعداد از عناصر مؤثر، صرفاً برای نشان دادن مهم ترین متغیرهایی است که در منحنی احتمالات حوزه ی تأثیرپذیری ها قرار می گیرند. ناگفته نماند که تعیین میزان عملکرد هر یک از این عوامل نیز براحتمال امکان پذیر نیست. هر نویسنده ای با وجود این که در شعاع تأثیر تمامی آن ها، معمولاً از بعضی از آن ها بیشتر از سایرین تأثیر پذیرفته است، اما نه ای اثرگذار اقلیمی عبارت اند از:

۱. خانواده های هم خون.
۲. مردم شهر، منطقه، مدرسه و محله.
۳. جغرافیای شهری و طبیعی منطقه.
۴. زبان و گویش محلی.
۵. فرهنگ و باورهای بومی.
۶. پیشینه ی تاریخی و قومی منطقه.
۷. محافل و انجمن های ادبی.
۸. تحولات سیاسی - اجتماعی منطقه.
۹. شیوه ی معیشت مردم و اقتصاد منطقه.

هر اقلیم به دلیل برخورداری از حوزه های نسبتاً مجزای جغرافیایی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و تاریخی، تأثیرات متفاوتی بر روی نویسندگان می گذارد. احمد محمود، نویسنده ای برخاسته از اقلیم جنوب است که آن جا را خوب می شناسد، به فرهنگ، آداب و رسوم، تاریخ، جغرافیا، زبان، گویش، تحولات سیاسی و اجتماعی منطقه، شیوه ی

معیشت و اقتصاد مردم آشنایی نسبتاً جامعی دارد. دست مایه های او برای خلق آثارش از همین عوامل تأثیرگذار اقلیمی نشأت می گیرد. اقلیم کرای، پدیده ای است که بیشترین جلوه های خود را با آثار داستان نویسان نسل دوم ایران از جمله احمد محمود پیوند زده است. احمد محمود به دلیل محصور بودن در محیط کوچک محلی و شهری (شهر اهواز)، دل بستگی تعصب آمیز به فرهنگ اقلیمی، نگرش منفی به فرهنگ های بیگانه، باورمندی به قطب های اندیشه، اقتصاد و سیاست، تلاش برای بازشناسی هویت خویش متناسب با مقتضیات و تحولات تاریخی، به این نوع نگرش روی آورد و البته غالب بودن گرایش اقلیمی را در آثار خود، مایه ی افتخار می داند. تأثیر خاستگاه اقلیمی بر نویسنده ای چون احمد محمود با هیچ توجیهی قابل انکار نیست؛ چون واقعیت وجودی او را جغرافیای زمینی، زمینه تاریخی در گذر از - تباعش تعیین می کنند. محمود، خود، معتقد است که برای نوشتن، شناخت لازم است و اگر این شناخت را جز به ناکافی باشد، نوشتن از آن اقلیم کاری بس دشوار خواهد بود.

www.ketab.ir